

"Tabiatın Maskesi Düşüyor: İlah mı, Yoksa Sanat Eseri mi?"

(TÜRKÇE VE İNGİLİZCE)

Odanın içinde yankılanan sessizlik, yalnızca bir durgunluk değil, zihinlerde giderek büyüyen soruların ve belirsizliklerin tezahürüydü. İnançlı Kişi'nin sözleri, tabiatın hakikatine dair yerleşmiş algılara meydan okumuş, adeta zihinlerde bir düşünce kasırgası başlatmıştı. Bu, sıradan bir sohbetten çok, varoluşun derin anlamını sorgulayan bir yüzleşmeydi. Herkes, kendi iç dünyasında bu sarsıcı ifadelerin yankısını hissederken, İnançlı Kişi'nin yüzündeki sükûnet ve kararlılık, henüz dile gelmemiş sözlerin gücünü işaret ediyordu.

Duvardaki saat tıklamaları, bu yoğun atmosferde sanki daha bir yankılı iştiliyor, zaman adeta yavaşlamış gibi akıyordu. Sessizlik, bir son değil, zihinsel bir hazırlık gibiydi; büyük bir hakikatin arifesindeki o derin bekleyiş...

İnançlı Kişi: Tabiatın ne olduğunu ben değil, Bediüzzaman Said Nursi söylesin. Bediüzzaman, "**Tabiat ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz.**" der. Bugün burada konuştuğumuz tüm tartışmaların özü bu ifadenin içinde gizli. Şimdi, hep birlikte "**tabiat**" dediğiniz **kavramın** hakikatini sorgulayalım.

Bu sözlerle odanın havası bir kez daha değişti. İnançlı Kişi, ağırbaşlı bir edayla çantasına uzandı. İçinden dikkatlice çıkardığı kitabın kapağında, altın yaldızlı harflerle "**Tabiat Risalesi**" yazıyordu. Kitabın varlığı bile odadaki atmosferi değiştirmişti; sanki her bir sayfa, hakikate aralanan bir pencereydi.

İnançlı Kişi, kitabın sayfalarını büyük bir itina ile çevirmeye başladı. Parmakları, bir hazinenin en kıymetli mücevherini arıyormuşçasına dikkatliydi. Nihayet bir noktada durdu; sanki tam da olması gereken yeri bulmuştu. Bakışları, seçtiği satırlarda sabitlenirken yüzündeki dinginlik, az sonra dile gelecek kelimelerin ağırlığını yansıtıyordu.

Odada önceki sessizlik yerini yoğun bir dikkat ve beklentiye bırakmıştı. Herkes, duyacakları kelimelerin zihinlerindeki sorulara cevap olmasını bekliyordu. Bu bekleyiş, sadece bir anlatının başlangıcı değil, aynı zamanda herkes için kendi inançlarıyla yüzleşmenin ilk adımıydı.

*Tabiatın hakikatine dair bu yolculuk, bir çatışmadan ya da bir ikna çabasından çok daha ötesindeydi. **Bu, hakikati arayanların yolculuğuydu; karanlıkta bir ışık arayanların...** Şimdi her şey yeni bir boyut kazanmak üzereydi. **Tabiat gerçekten bir ilah mı, yoksa bir sanat eseri mi?** Bu soru, odadakilerin zihinlerini bir kez daha derin bir sorgulamaya davet ediyordu.*

Ve perde yavaşça aralanıyordu...

İnançlı Kişi, derin bir nefes aldı. Kitabı iki eliyle kavrayıp odadaki her bir kişiye bakarak, tane tane ve anlam vurgularıyla dikkatlice okumaya başladı. Sesi, sakin ama kararlı bir şekilde odada

yankılandı; kelimeler bir ışık huzmesi gibi dinleyenlerin zihinlerine işliyordu. Bu, sadece bir metin okumak değil, aynı zamanda derin bir tefekkür davetiyesiydi.

“Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise; ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz. Bir nakıştır, Nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fitriyedir, Şâri' olamaz. Mahluk bir perde-i izzettir, Hâlık olamaz. Münfail bir fitrattır, Fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir; kâdir olamaz. Mistardır, masdar olamaz.”

Bu kelimeler, adeta birer mızrak gibi tabiatın yaratıcı olduğunu savunan görüşlerin kalbine saplanıyor, odadaki herkesin zihninde derin dalgalar oluşturuyordu. Bu pasaj, yalnızca bir metin değil; hakikatin parlak bir aynasıydı. Herkes o aynada kendi yansımalarını görüyordu.

İnançlı Kişi'nin okuduğu sözler, odada yankılanarak zihinlerden kalplere bir şimşek gibi çaktı. Her kelime, dinleyenlerin ruhlarına dokunan görünmez bir el gibiydi; eski fikirleri yıkıp yerine yenilerini kuruyordu. Ateist, bu ifadeler karşısında irkilerek yerinden kalktı. Şaşkınlıkla açılmış gözleri ve ağzını kapatan elleri, hissettiği yoğun duyguları kelimelere dökemediğini gösteriyordu. Zihninde uzun zamandır aradığı cevap, bu sözlerde somut bir şekil bulmuş gibiydi.

Agnostik, ellerini başına götürdü. Yüzündeki hayret ifadesi ve dalgın bakışları, zihnindeki eski düşüncelerin yerle bir olduğunu yansıtıyordu. Bu sözler, onun zihnindeki boşluklara adeta bir anahtar olmuş, yeni bir dünyanın kapılarını açmıştı.

Deist ise sessizce yerinde oturuyor ve İnançlı Kişi'ye derin bir hayranlıkla bakıyordu. Bu hayranlık, sözlerin etkileyciliğine olduğu kadar, onları dile getiren kişinin sarsılmaz inancına da yönelmişti. Gözlerinde, bu kelimelerin ardındaki hakikati kavrayan bir insanın minnettarlığı vardı.

Bu insanlar sıradan dinleyiciler değildi; **okuyan, düşünen, tartışan** ve **sorgulayan** kişilerdi. İnançlı Kişi'nin okuduğu sözler, derin anlamlarla dolu veciz ifadelerdi. Her biri, bu sözlerin değerini kavrayacak entelektüel bir birikime sahipti. Kelimeler, onların yalnızca zihinlerine değil, kalplerine de dokunuyor, bilgiye ve hakikate susamış ruhlarına birer damla gibi ulaşıyordu. Odanın atmosferi değişmişti; sessizlik, derin bir hayranlığa dönüşmüştü.

Bediüzzaman'ın bu sözleri, onların hatıralarındaki büyük düşünce adamlarının yazdığı ciltler dolusu kitapların ötesine geçen bir vecizliğe sahipti. **Ateist, Agnostik ve Deist, binlerce sayfalık tartışmaların özeti gibi duran bu ifadelerde hakikatin kristalize olmuş halini fark ettiler.** Her kelime, yalnızca anlamını değil, hakikatin zarıflığını ve bütünlüğünü de yansıtıyordu.

Bu insanlar, bu sözlerin yalnızca birer cümle değil, insanlığın derin meselelerine bir formül sunduğunu anlamışlardı. O an, her biri kendi içinde hakikatin ışığıyla aydınlanmış, daha önce ulaşamadıkları bir gerçeğin kapısını aralamıştı. Bu, yalnızca bir pasaj değil; tefekkür için bir davetti. Odanın atmosferi değişmişti; kelimeler, zihinlere ve kalplere birer ışık gibi düşmüş, derin bir iz bırakmıştı. Şimdi, bu veciz ifadelerin ardındaki derin anlamları keşfetme zamanıydı. İnançlı Kişi, gözlerindeki kararlılıkla sözlerine devam ederek hakikatin perdesini aralamaya koyuldu.

İnançlı Kişi: Bu sözlerin derin anlamını çözümlenmek, zihinlerimizdeki sorulara birer cevap aramak için, şimdi **Bediüzzaman'ın kelimelerinin izinde** bir yolculuğa çıkalım:

Bu metinde, Bediüzzaman, tabiatçıların (tabiiyyun) “doğa” dedikleri tabiatı "yaratıcı" olarak görme ve bu şekilde açıklama çabasına karşı güçlü bir eleştiri sunmaktadır. Burada farklı örneklerle tabiatın, kendisiyle iddia edilen yaratıcı bir güç olmadığını, aksine yaratılmış bir “**eser**”, bir “**sonuç**” olduğunu ifade etmektedir. Her bir cümleyi analiz ederek, bu iddialarını örneklerle açıklayalım:

“Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise”

Bediüzzaman’ın bu ifadesi, tüm sözün ana fikrini taşır ve ardından gelen açıklamalar bu temel düşünce üzerine inşa edilmiştir. Yani, "**Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise**" ifadesi bir giriş niteliğindedir ve tabiatın yaratıcı olmadığını açıklayan bir mantık zincirinin başlangıcıdır. Bu cümlede ifade edilen temel düşünce, "**tabiat" kavramının doğru tanımlanmadığı veya yanlış bir şekilde anlamlandırıldığı** yönündedir. Rahmetli Mehmet Kırkinci hocanın güzel bir örneği vardır:

“Tabiat dediğiniz şey nedir? Gelin, bunu birlikte sorgulayalım:

Tabiat, bu dünya mı? Eğer değil diyorsanız, dünyayı bir kenara koyalım.

Peki, Samanyolu mu? O da değil diyorsanız, Samanyolu’nu da çıkaralım.

O halde yıldızlar mı? Eğer yine “Hayır” diyorsanız, yıldızları da bir kenara koyalım.

Kâinatta ne varsa tek tek ortaya koyup “Bu mu tabiat?” diye sorduğumuzda her seferinde “Hayır” cevabını alıyorsak, geriye ne kalıyor?

Eğer tüm bu parçaları bir kenara koyduğunuzda kâinatın kendisi ortadan kalkıyorsa, “Tabiat” dediğiniz şey gerçekte var olmayan, bir adlandırmadan ibaret değil midir?

Eğer tabiatın kâinatın dışında bir gerçekliği olduğunu iddia ediyorsanız, biz o gerçekliği zaten ‘Allah’ olarak biliyoruz. Ancak Allah’ın “Tabiat” diye bir ismi veya sıfatı yoktur.”

Bediüzzaman da burada "tabiat" kavramının ne olduğunu sorguluyor. Günümüzde de sıkça kullanılan tabiat (doğa) kavramı, genellikle fiziksel dünyanın ve bu dünyada işleyen düzenin genel bir ifadesi olarak ele alınır. Ancak, bu kavramın soyut bir adlandırma olduğu ve kendi başına bir "varlık" teşkil etmediği vurgulanır.

Mehmet Kırkinci Hoca'nın örneği üzerinden ifade edildiği gibi, tabiat somut olarak ele alınmak istendiğinde, aslında fiziksel kâinatın parçalarını bir araya getiren bir **kavram** olduğu görülür. Dünya, yıldızlar, galaksiler, canlılar, elementler gibi tek tek ele alındığında “tabiat” denilen şeyin hiçbir yerinde bulunmadığı anlaşılır. Dolayısıyla, **“tabiat” bir bütünlük ve işleyiş ifade eden bir isimlendirmedir**; kendiliğinden var olan, bağımsız bir yaratıcı olamaz.

Daha iyi kavrayabilmek için bir otomobil örneği üzerinden ilerleyelim: Öncelikle lastiklere bakalım; *“Bu mu otomobil?”* diye sorduğumuzda alacağımız cevap *“Hayır”* olacaktır. Ardından direksiyonu işaret ettiğimizde, yine aynı cevabı alırız. Kaportayı gösterdiğimizde de durum değişmez; otomobilin yalnızca bir parçasıdır. Peki ya motor? *“Otomobil bu mudur?”* diye sorduğumuzda, yine bir *“Hayır”* cevabıyla karşılaşırız. Şimdi tüm bu parçaları tek tek bir kenara koyduğumuzda geriye hiçbir şey kalmaz. **O hâlde, otomobil nereye gitti?**

Bu noktada şunu anlıyoruz: Otomobil dediğimiz şey, parçaların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir bütündür. Kendi başına somut, bağımsız bir varlık değildir. Tüm bu parçaların birleşimine “otomobil” adını veriyoruz. Yani, “otomobil” dediğimiz şey bir “**kavramdır**”; **fiziksel olarak tek başına var olan bir yapı değildir. Aynı şekilde, “tabiat” da kendi başına bağımsız bir varlık değil, kâinatta gözlemlediğimiz düzen ve bütünlüğe verdiğimiz bir isimdir.**

Bu bağlamda, Bediüzzaman'ın temel argümanı, “tabiat” olarak adlandırılan kavramın, aslında **somut ve bağımsız bir varlık olmadığı, bir tasavvur veya hayal ürünü** olduğudur. Eğer bir şekilde “tabiat” diye bir gerçeklik (hakikat-ı hariciye) atfedilecek olursa, bu gerçeklik ancak bir **sanat eseri** olabilir; yaratıcı, düzenleyici ya da mutlak bir güç olamaz.

Tabiatın hakikatine dair yapılan derin sorgulamalar, zihinlerde bir yandan yeni kapılar aralarken diğer yandan kökleşmiş düşünceleri sarsmaya devam ediyordu. İnançlı Kişi'nin kelimeleri, zihinsel bir yolculuğun başlangıcını işaret ederken, her birey bu sözlerin kendi içindeki yankısını tartıyordu. Ancak, bu hakikat arayışı sadece kabul ya da hayranlık değil, aynı zamanda sorgulama ve meydan okuma ihtiyacını da beraberinde getiriyordu. İşte tam da bu noktada, sessiz bir dikkatle dinleyen Agnostik, kendi zihnindeki sorularla öne çıktı; bu sorular, hakikatin detaylarını daha da derinlemesine irdelemek için bir çağrı gibiydi.

Agnostik: “Tabiat diye bir gerçeklik (hakikat-ı hariciye) atfedilecek olursa (yani tabiata bir vücut verecek olursak), bu gerçeklik ancak bir sanat eseri olabilir” dediniz. Ancak bu noktada hemen “**sanat eseri**” sonucuna ulaşmanız bir tür yönlendirme ya da kendinize ait bir çıkarım değil midir? “**Sanat eseri**” sonucuna vararak doğrudan bir “**sanatkâr**” fikrine götürmeyi amaçladığınız anlaşılıyor. Bu durum, bizi bir yönlendirme ya da kendi görüşünüzü dayatma gibi bir duruma düşürmüyor mu?

İnançlı Kişi, Agnostik'in ifadelerini dikkatle dinledikten sonra hafif bir tebessümle söze başladı:

İnançlı Kişi: Öncelikle şunu netleştirelim: “**Tabiat**” kavramı, Bediüzzaman Said Nursi'nin perspektifinde, kâinattaki düzeni ve işleyişi açıklamak için kullanılan bir “**hipotez**” veya bir “**kurgu**” olarak değerlendirilir. Ancak bu kavramın, bağımsız bir gerçeklik veya somut bir varlık olmadığı vurgulanır. “**Sanat eseri**” sonucuna varmam ise, tamamen gözlemlediğimiz düzenin ve estetik uyumun doğrudan bir yansımasıdır.

Derin bir nefes alıp biraz bekledikten sonra devam etti:

İnançlı Kişi: Eğer tabiatı bir gerçeklik (hakikat-ı hariciye) olarak kabul ediyorsak, bu gerçekliğin doğasında (fıtratında/yapısında) bulunan hareketli, estetik ve hassas yapı, bizi kaçınılmaz olarak bir tasarıma götürür. Bu, bir çıkarımdan ziyade, düzenin ve anlamın doğal bir sonucudur; yani bir zorunluluktur. Çünkü bir şeyin sanat eseri olduğunu kabul etmek, onun rastgele oluşamayacak kadar uyumlu ve anlamlı olduğunu fark etmektir. Bu, bir

yönlendirme değil, açık bir mantık yürütmedir. Yani eğer tabiat dediğimiz şey kâinatı temsil ediyorsa bu bir sonuçtur, bir eserdir.

Sanat; düzen, estetik ve bir amaç içeren bir yapıdır. Bir sanat eseri, şu özelliklere sahiptir:

- Bir amacı vardır (örneğin, bir resim bir mesaj verir ya da bir anlam taşır).
- Düzene sahiptir (örneğin, bir mimari yapı belirli kurallar çerçevesinde tasarlanır).
- Estetik, hassas ve incelikli bir yapı sergiler (örneğin, bir müzik eseri bir melodi ve ritim düzenine dayanır).

Bu özellikler, tabiatta gözlemlenen düzen; estetik, hareketli, hassas ve incelikli bir yapı ile örtüşür. Ancak sanat, kendi başına var olamaz; sanatın varlığı, bir sanatkârın bilgisi, iradesi ve becerisiyle ortaya çıkar. Yani sanat, sanatkârın eseridir, kendiliğinden meydana gelemez.

Tabiatı ele aldığımızda, şu özellikleri görürüz:

- **Düzen:** Kâinattaki fiziksel kanunlar (yerçekimi, termodinamik vb.) ve biyolojik işleyişler (örneğin, hücrelerin çalışması) bir düzen içerir.
- **Hareketli (Dinamik), Hassas ve İncelikli Yapı:** DNA'nın yapısı, galaksilerin oluşumu gibi süreçler, olağanüstü bir düzen ve detay barındırır.
- **Estetik:** Tabiatta bulunan doğal güzellikler (örneğin, bir çiçek, bir gökyüzü manzarası), hem görsel hem de işlevsel bir estetik taşır.

Bu özellikler, tabiatı bir sanat eseri gibi göstermektedir. Ancak **bir sanat eseri, kendi varlığını açıklayamaz**; onun varlığı, mutlaka bir sanatkârın bilinçli müdahalesini ve iradesini gerektirir. Çünkü **düzen, estetik ve uyum gibi özellikler, rastgele süreçlerin değil, bilinçli bir tasarımın ürünü olabilir**. Bu nedenle, tabiatta gördüğümüz düzen ve estetik, onu yaratan bilinçli bir sanatkârın varlığını zorunlu kılar.

Daha sakin bir tonda konuşmasına devam etti:

İnançlı Kişi: Bediüzzaman'a göre, tabiat dediğimiz şey, yaratıcı bir güç olmaktan uzaktır; aksine, düzeni sağlayan daha büyük bir hakikatin yansımasıdır. Eğer "**tabiat**"ı bir yaratıcı veya mutlak bir güç olarak kabul edersek iki ana problemle karşılaşırız: "**ontolojik yetersizlik**" ve "**nedensel işleyişin açıklanması**".

İnançlı Kişi, bakışlarını odadakilere çevirerek sözlerini güçlendirdi:

İnançlı Kişi: 1. ONTOLOJİK YETERSİZLİK:

Önce "**Ontolojik Yetersizlik**" nedir onu açıklayalım: Ontolojik Yetersizlik, bir şeyin varlığına veya doğasına (fitri yapısına) dair temel niteliklerinin belirli bir işlevi, rolü ya da durumu açıklamada yetersiz olması anlamına gelir. "**Ontoloji**" kelimesi, felsefede "**varlık bilimi**"

anlamına gelir ve varlığın doğası (fıtrati), temel özellikleri ve gerçekliğiyle ilgilenir. Dolayısıyla **ontolojik yetersizlik**, bir varlığın özünde bulunan eksiklikler nedeniyle, kendisine atfedilen belirli bir özelliği veya işlevi yerine getiremeyeceğini ifade eder.

Bir şeyin "ontolojik olarak yetersiz" olması, şu anlama gelir:

- a. O şey, varlık olarak kendi başına belirli bir işlevi yerine getirecek niteliklere sahip değildir.
- b. Bir iddia veya teoriyi desteklemek için o şeyin doğasının yeterince güçlü, kapsamlı veya tutarlı olmadığı ortaya konur.

Örneklerle Açıklama:

- a. **Tabiat Örneği:** Tabiatın yaratıcı bir güç olduğu iddiası, "ontolojik yetersizlik" içerir. Çünkü:
 - o Tabiatın kendisi **bilinç, irade veya güç gibi yaratıcı bir varlığa ait** temel niteliklere sahip değildir.
 - o Dolayısıyla, kâinattaki düzeni ve hassas yapıları açıklamada "yetersiz" kalır.
- b. **Saat Örneği:** Eğer bir saat kendi kendine işleyişini düzenlediği ve meydana geldiği iddia edilirse, bu saat "ontolojik olarak yetersiz" olur. Çünkü:
 - o Saatin düzenli çalışabilmesi, tasarım ve bilinç gerektirir.
 - o Saatin kendisi ne tasarım yapabilir ne de kendini oluşturabilir.

"Tabiat" dediğimiz şeyin, kâinattaki düzeni oluşturacak ve sürdüreceği bilinç, irade ve güce sahip olduğu iddiası da ontolojik açıdan yetersizdir. Çünkü tabiatın kendisi, bir sanat eseri gibi düzenli ve uyumlu bir yapı sergiler. Tıpkı bir resmin kendi kendine çizilemeyeceği gibi, tabiatın da kendi başına var olup bu kadar hassas ve incelikli bir düzeni sürdürebilmesi mantıksal bir çelişki barındırır.

İnançlı Kişi'nin açıklamaları odadakiler üzerinde derin bir etki bırakmış, her bir kelimesi dikkatle dinlenmişti. Ancak bu sözlerin uyandırdığı heyecan, sadece hayranlıkla sınırlı değildi; sorular ve tartışma arzusu da beraberinde gelmişti. Tam bu noktada Deist, sabırsız bir merakla yerinden doğrularak söze karıştı. Gözlerindeki parlaklık, zihnindeki düşüncelerin hızla şekillendiğini ele veriyordu.

Deist: Lütfen beni bağışlayın, ancak bu örnekler, zihnimde yeni ufuklar açtı. Saat ve tabiat metaforlarınız oldukça etkileyici, fakat bu örneklerin kapsamını daha da genişletebilir miyiz? Özellikle tabiatın estetik, düzen ve hassasiyet gibi özelliklerini sanat ve sanatkâr bağlamında daha somut bir şekilde detaylandırabilir misiniz? Bu bağlantıyı zihnimde daha net canlandırabilmem için ek açıklamalar yapabilir misiniz?

Bu beklenmedik çıkış, odadaki herkesin dikkatini yeniden toplamış, tartışmanın daha derin bir boyuta taşınacağını sinyallerini vermişti. İnançlı Kişi, hafif bir tebessümle başını sallayarak konuşmaya devam etti.

İnançlı Kişi: Eğer tabiat, bir "**hakikat-ı hariciye**" (dış gerçeklik) olarak kabul edilse (yani kendisine bir vücut verilse) bile, bu gerçekliğin düzeni oluşturma ve sürdürme kapasitesi olmadığı açıkça görülür. Örneğin:

a. Bir Saat Örneği:

Düşünün ki kusursuz bir şekilde çalışan bir "**saat**" var. Bu saatin çarkları, dişlileri ve zembereği tam bir düzen ve uyum içinde zamanı ölçüyor. "**Saat**" dediğimiz şey, aslında bu fiziksel parçaların bir araya gelmesiyle oluşan bütüne verilen bir isimdir. Ancak "**saat**" kavramı, kendi başına bir varlık değildir; yalnızca zihnimizde canlandırdığımız bir "**kabul**" veya "**adlandırma**"dır. *Saatin hakikati, onun çarkları, dişlileri, zembereği ve diğer bileşenlerden oluşan bir düzeni temsil etmesidir.*

Eğer "saat" kavramına bir gerçeklik (vücut) atfedecek olursak, bu ancak saatin bir bütün olarak ortaya koyduğu düzen ve işleyişi ifade eder. Bu düzenli yapı bir sonuçtur; yani bir eserdir. Böyle bir esere "**sanat eseri**" diyebiliriz. Ancak hiç kimse bu düzeni açıklamak için saatin kendisinin bu sistemi oluşturduğunu iddia edemez. Çünkü saatin bilinç, irade, bilgi ve kudret gibi özellikleri yoktur; bu nedenle böyle bir sanatı ortaya koyması ontolojik olarak mümkün değildir.

Saatın varlığı ve işleyişi, onun bir saat ustası tarafından tasarlandığını ve yapıldığını açıkça gösterir. Saat, yalnızca bir sanat eseri olarak açıklanabilir; kendiliğinden, rastgele bir şekilde var olması mümkün değildir. Çünkü sanat, mutlaka bir sanatkârı gerektirir.

b. Bir Bahçe Örneği:

Güzel bir bahçe hayal edin: içinde rengârenk çiçekler, özenle kesilmiş çimler ve ortasında bir süs havuzu var. Bu bahçe, düzeni ve güzelliğiyle dikkat çeker. Ancak "**bahçe**" dediğimiz şey, çiçeklerden, çimlerden ve havuzdan oluşan bu bütünlüğe verilen bir isimdir. Ne çiçekler tek başına bir bahçedir, ne çimler, ne de havuz. "**Bahçe**" dediğimiz kavram, bu unsurların bir araya gelmesiyle oluşan düzenli yapıyı ifade eder.

Eğer "**bahçe**" kavramına bir gerçeklik (hakikat-ı hariciye) atfedecek olursak, bu kavram yalnızca bahçedeki tüm unsurların düzenli bir şekilde birleşimini temsil eder. Bahçe bir sonuçtur, yani bir eserdir. Bu düzenli yapı, ancak bir düzenleyicinin emeği, bilgisi ve iradesiyle var olabilir. Hiç kimse bu bahçenin kendi kendine bu düzen ve güzelliği oluşturduğunu iddia edemez. Çünkü bu düzenin varlığı, bir bahçıvanın dikkatli planlaması ve çalışmasını gerektirir.

Tabiat da bir bahçe gibi harikulade bir düzen sergiler. Ancak bu düzenin arkasında bir düzenleyicinin bulunması zorunludur. Tıpkı bir bahçenin bir bahçıvan gerektirmesi gibi, tabiatın düzeni de bir yaratıcıyı zorunlu kılar.

Bu örnekler, tabiatın kendisinin bir "**sanat eseri**" olduğunu, dolayısıyla bir "**sanatkâr**" gerektirdiğini ortaya koyar. **Düzen ve hassas yapı rastgele oluşamayacak özelliklerdir; bunlar, bilinçli bir tasarımın varlığını zorunlu kılar.** Tabiatın kendisi düzenli ve hassas bir yapıya sahip bir oluşumdur, bu onun bir yaratıcı olmadığını, aksine yaratılmış bir eser olduğunu gösterir. Çünkü bir düzen ve hassas yapı, tasarım olmadan ortaya çıkamaz.

2. DÜZEN VE SANAT BAĞLANTISI:

Bu noktada, bir düzenin veya hassas işleyişin ancak bir sanat eseri olabileceği argümanına ulaşılır. Çünkü kâinattaki işleyiş, yaşamın detayları, atomların ve moleküllerin düzeni, galaksilerin hareketi; tüm bunlar, akıl ve bilinç gerektiren düzenli ve birbiriyle uyumlu yapıların sonucudur. Herhangi bir düzen veya belirli bir amaç doğrultusunda organize olmuş bir yapı gördüğümüzde, bu yapıyı “kendiliğinden olmuş” veya “rastgele oluşmuş” bir şey olarak kabul etmek zorlaşır. Çünkü bu tür düzenlilik, sanatı ve bilinçli müdahaleyi gerektirir. Tıpkı bir tablo, bir bina ya da hassas bir mühendislik harikası gördüğümüzde, bu eserlerin bir sanatkârın veya bir tasarımcının elinden çıkmış olduğunu anladığımız gibi, tabiatta gördüğümüz düzen de bir yaratıcıya işaret eder.

Dolayısıyla "tabiat", eğer bir gerçeklik olarak kabul edilecekse, onu bir sanatkârın elinden çıkmış bir eser olarak değerlendirmek zorunluluktur. Yani, tabiat bir tasarım veya düzen barındırıyorsa, bu ancak bir sanat eseri olarak anlam kazanır. Bu, tabiatın kendisinin bağımsız bir yaratıcı veya mutlak güç olmasından ziyade, bir yaratıcı tarafından ortaya konmuş bir iş olduğunu gösterir.

3. SANAT VE SANATKÂR İLİŞKİSİ:

Sanatın kendi kendine var olamayacağı fikri, aslında Bediüzzaman'ın düşüncesinin temelini oluşturur. ***Bir "sanat eseri", varlığıyla bir "sanatkâra" işaret eder.*** Örneğin, bir tablo gördüğümüzde onun bir ressam tarafından yapıldığını biliriz, ya da bir bina gördüğümüzde onu inşa eden bir mimar olduğunu varsayabiliriz. Benzer şekilde, tabiatta görülen her türlü ayrıntılı yapı ve muhteşem düzen, bu düzenin bilinçli bir varlık tarafından yaratıldığını akla getirir. Tabiatı, sanatsal bir ürün olarak görmek bu noktada anlam kazanır, çünkü böylesine incelikli bir düzen ve mükemmel bir uyum ancak bir sanatkârın müdahalesiyle mümkün olabilir.

İşte "**bu gerçeklik ancak bir sanat eseri olabilir**" ifadesi şu mantıksal çıkarıma dayanır: Tabiatta düzenli, uyumlu ve detaylı bir işleyiş vardır ve bu işleyiş kendiliğinden olamaz. Dolayısıyla, tabiatın kendisi, ancak bir sanatçının elinden çıkmış bir sanat eseri gibi düşünülmelidir. Bu sanatkâr, elbette ki kâinatın yaratıcısı olan "**Allah'tır**" ve bu bakış açısı, tabiatın kendisini yaratıcı bir güç olarak değil, bir yaratılmış olarak anlamamıza yol açar.

Dolayısıyla sizin bir "**yönlendirme**", "**aldatma**" sözünüze gelirsek: Sanat eserinden sanatkâra geçiş, bir aldatma değil, kâinattaki düzenin zorunlu bir sonucudur. Siz de gözlemlerinizle bu düzeni kabul ediyorsanız, **bu düzenin arkasındaki gücü görmezden gelmek mantıksal bir çelişki oluşturur.** Bu nedenle, "**sanatkâr**" fikri, bir yönlendirme değil, aklın kaçınılmaz olarak vardığı bir sonuçtur.

İnançlı Kişi sözlerini tamamladıktan sonra derin bir nefes alır, gözlerinde tatlı bir yorgunluk belirir. Odanın havası değişmiştir; sanki ağır bir yük kaldırılmış, geride huzurlu bir sessizlik bırakılmıştır. Herkesin yüzünde düşünceli bir ifade vardır. Bazılarının bakışlarında derin bir aydınlanma, bazılarında ise bitmek bilmeyen bir sorgulamanın işaretleri... İnançlı Kişi, bu farklı ifadeleri gözlemlerken, insanların zihinlerinde yeni anlam kapılarının aralandığını hisseder. Bu his, onun yorgunluğunu hafifletir, hatta mutluluğa dönüştürür.

Deist, sırtını sandalyeye yaslamış, bakışlarını tavana yöneltmiştir. Gözlerinde, bir şeylerin yerine oturduğunu, bir boşluğun anlamla dolduğunu yansıtan bir huzur vardır. Agnostik ise, tam tersi bir hareketle başını ellerinin arasına almış, sessizce yere bakmaktadır. Ancak yüzündeki ifade,

karanlık bir sorgulamadan ziyade, yeni bir anlamın ilk ışıklarını taşıyan bir yoğunluğu sergiler. Ateist, elini çenesine koymuş, hayret dolu bakışlarla İnançlı Kişi'ye odaklanmıştır. Bu bakışlarda, reddedişin yerini almış bir merak ve belki de gizli bir hayranlık vardır.

Odada derin, ancak anlamlı bir sessizlik hâkimdir. Zaman sanki durmuş, kelimelerin bıraktığı izler herkesin zihinlerinde yankılanmaya devam etmektedir. Bir süre bu atmosferin tadını çıkardıktan sonra, İnançlı Kişi tekrar söz alır. Sesi sakin, ancak hâlâ aynı derin kararlılığı taşıyor:

İnançlı Kişi: (Etrafına bakarak) Buraya kadar, Bediüzzaman'ın "**Tabiat Risalesi**" adlı şaheserindeki **bir cümlenin bir kısmını biraz** tahlil etmeye çalıştık. Ancak bu cümlenin diğer kısımları da en az burada bahsettiklerimiz kadar derin anlamlar taşıyor. Şimdi size soruyorum: Bu noktada duralım mı, yoksa devam edelim mi?

Bu soru, adeta odadakilere bir meydan okuma gibidir; bir yandan onların düşüncelerine saygı gösterirken, diğer yandan zihinlerinde daha derin bir sorgulamanın kapısını aralamaktadır. Sessizliği, bir refleksle Ateist'in sesi bozar:

Ateist: (Hızla atılarak) "Devam edelim lütfen..." (Sözlerinin ağırlığını fark ederek aniden toparlanır, yüzündeki şaşkın ifadeyi gizlemeye çalışır.) "Yani, gerçekten güzel açıklamalarda buldunuz. Ben kendi adıma teşekkür ederim. Ancak... devamını da merak ediyorum."

Bu samimi itiraf, odadaki gerilimi hafifletirken, diğerlerinin de merakını açıkça ortaya koyar. Ancak bu sessizlik kısa sürer; Deist, başını iki yana sallayarak söze girer:

Deist: Ben buraya kadar her şeyi anladım ve bizim düşüncemizin bu konuda bir itirazı yok zaten. Biz bir yaratıcıya inanıyoruz. Bu konuda hemfikiriz. Ancak, tabiatın kendi başına işlediği gerçeğini size anlatmak istiyorum, çünkü bizim aramızdaki asıl ihtilaf bu noktada. Evet, tabiat bir sanat eseridir ve bu sanat eserini bir yaratıcı yaratmıştır. **Ancak öyle bir yaratmıştır ki, kendi kudret, bilgi ve maharetini göstermek için kâinatı kendi kendine yeten bir mükemmellikte yaratmıştır.** Söylediğiniz birçok şeye katılıyoruz. Ama siz yaratıcının yarattığı kâinatı küçük ve eksik görmektesiniz. Biz ise **onun kendi kendine yetecek kadar mükemmel yaratıldığına inanıyoruz ve yaratıcının artık ona müdahalesine gerek olmadığını düşünüyoruz.** Siz bunu "**tabiatı ilahlaştırma**" olarak görebilirsiniz ama **tabiat gerçekten bir "ilah gibi" iş görmektedir.**

Deist'in bu çıkışı, Ateist'i biraz rahatsız etmiş gibi görünür, ancak o bu kez sessiz kalmayı tercih eder. Agnostik ise kafasını eğik tutmayı bırakır ve İnançlı Kişi'ye, Deist'in sözlerini onaylıyormuş gibi bir ifadeyle bakar. Ancak hâlâ elleri başının iki yanını tutmaya devam etmektedir.

Bu sözler üzerine, İnançlı Kişi'nin yüzünde, şaşkınlık ve hafif bir *bıkkınlık karışımı* bir ifade belirir. Ancak kısa bir süre içinde kendini toparlar ve sakin bir ses tonuyla konuşmaya başlar:

İnançlı Kişi: Peki, o zaman tüm açıklamaları bir kenara bırakalım. Size, aslında ne kadar aciz bir ilaha tapmakta olduğunuzu göstereyim. Tabiat dediğiniz bu ilahın, sizin iddia ettiğiniz gibi “**ilahi**” bir yapısı olmadığını izah edeceğim. Zaten tartışmamız bu noktaya varacaktı ama siz meseleyi biraz aceleye getirdiniz. Öyleyse soruyorum: Eğer bu “tabiat ilahı”nızın, sizin söylediğiniz gibi bir ilah olmadığını ispat edersem, bunu kabul edecek misiniz?”

Bu açık meydan okuma, Deist’in yüzünde bir anlık bir tereddüt ve korkuya neden olur. Çünkü İnançlı Kişi’nin önceki açıklamaları, genellikle delillerle, ispatlarla ve hatta bilimsel verilerle desteklenmiştir. Bu durum, Deist’in söylemlerinde bir güvensizlik hissi uyandırır. Hareketlerinde ve ses tonunda beliren bir huzursuzlukla, biraz da kekeleyerek yanıt verir:

Deist: E-e-e evet... Evet, elbette. Ama “*bilimsel*”, “*mantıklı*” ve “*akla uygun*” bir şekilde açıklarsanız, neden kabul etmeyeyim?

İnançlı Kişi bu yanıtı sakın bir gülümsemeyle karşılar ve kendinden emin bir tavırla konuşmasını sürdürür:

İnançlı Kişi: Tamam, o zaman hazır olun...

DEVAM EDECEK (İNŞALLAH)

¹ Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur Külliyyatından Lem'alar 186 : Yirmi Üçüncü Lem'a (Tabiat Risalesi) / ÜÇÜNCÜ KELİME

Kelimeler ve Anlamları

1. Tabiiyyunlar:

- **Sözlük Anlamı:** Tabiatçılar, yani tabiatı her şeyin kaynağı olarak gören ve Allah'ı inkâr eden materyalist görüşe sahip kimseler.
- **Metindeki Anlamı:** Tabiatı yaratıcı (Sâni') yerine koyan materyalist düşünceye mensup kişiler.

2. Mevhum:

- **Sözlük Anlamı:** Zihinde tasarlanan, hayali, gerçek olmayan.
- **Metindeki Anlamı:** Materyalistlerin, tabiatı hakiki bir varlık gibi gösterme çabalarına karşılık, onun aslında hayali ve gerçek dışı olduğuna vurgu yapılır.

3. Hakikatsız:

- **Sözlük Anlamı:** Gerçekten yoksun, gerçekliği olmayan.
- **Metindeki Anlamı:** Tabiatın, iddia edildiği gibi bağımsız bir gerçekliğe sahip olmadığı ifade edilir.

4. Tabiat:

- **Sözlük Anlamı:** Doğa, yaratılış düzeni.
- **Metindeki Anlamı:** Allah'ın yarattığı düzen; ancak Tabiiyyunlar bu düzeni bağımsız bir yaratıcı gibi görürler.

5. San'at:

- **Sözlük Anlamı:** İncelikli, bilinçli ve maharetle ortaya konmuş eser.
- **Metindeki Anlamı:** Tabiat, ancak yaratılmış bir eser olabilir; yaratıcılık niteliği taşıyamaz.

6. Sâni':

- **Sözlük Anlamı:** Sanatçı, yaratıcı.

-
- **Metindeki Anlamı:** Tabiatın, Allah'ın yerine geçip yaratıcı olamayacağına vurgu yapılır.
- 7. Nakış:**
- **Sözlük Anlamı:** İşlenmiş süs, desen, motif.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, bir nakış gibi ince düzenlemelerle yaratılmış bir yapı olabilir; ama bu düzeni yaratan bir nakkaş (sanatkâr) olmalıdır.
- 8. Nakkaş:**
- **Sözlük Anlamı:** Desen ve motif işleyen sanatkâr.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'ın sanatkârlık sıfatı; tabiat böyle bir sıfatı taşıyamaz.
- 9. Ahkâm:**
- **Sözlük Anlamı:** Hükümler, kurallar.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, belirli hükümlere tabi olan bir düzen olabilir, ancak bu hükümlerin koyucusu (Hâkim) olamaz.
- 10. Hâkim:**
- **Sözlük Anlamı:** Hükmeden, hüküm koyan.
 - **Metindeki Anlamı:** Hükümleri koyan Allah'tır, tabiat değil.
- 11. Şeriat-ı Fitriye:**
- **Sözlük Anlamı:** Tabiattaki kanunlarla verilen düzen.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, Allah tarafından yaratılmış olan tabiat kanunlarının bir tezahürüdür, kendi başına bir kanun koyucu değildir.
- 12. Şâri':**
- **Sözlük Anlamı:** Şeriat koyan, kanun koyucu.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'tır; tabiat böyle bir sıfatı taşımaktan uzaktır.
- 13. Mahluk:**
- **Sözlük Anlamı:** Yaratılmış.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat yaratılmış bir varlık perdesidir, yaratıcı (Hâlık) değildir.
- 14. Perde-i İzzet:**
- **Sözlük Anlamı:** İzzet perdesi; Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin görülmesine vesile olan bir örtü.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, Allah'ın kudret ve izzetini gösteren bir perde olabilir; ancak kendisi yaratıcı olamaz.
- 15. Hâlık:**
- **Sözlük Anlamı:** Yaratıcı.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'a mahsus bir sıfat; tabiat, yaratıcı değildir.
- 16. Münfail:**
- **Sözlük Anlamı:** Etkilenen, bir işleme maruz kalan.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, Allah'ın yaratıcı gücü tarafından şekillenen bir varlıktır; kendi başına bir fiil ortaya koyamaz.
- 17. Fitrat:**
- **Sözlük Anlamı:** Yaratılış, doğa, tabiat, yapı.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'ın yaratması sonucu meydana gelen yapı; kendi kendine var olamaz.
- 18. Fâtır:**
- **Sözlük Anlamı:** Yaratıcı, eşsiz biçimde yaratan.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'a mahsus bir sıfat; tabiat, böyle bir sığata sahip olamaz.
- 19. Fail:**
- **Sözlük Anlamı:** Bir işi yapan.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat, etkisiz ve pasif bir yapıdadır; bir iş yapan fail olamaz.
- 20. Kanun:**
- **Sözlük Anlamı:** Kural, yasa.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat bir kanunlar düzeni olabilir; fakat bu kanunları meydana getiren kudret (Allah) olamaz.
- 21. Kudret:**
- **Sözlük Anlamı:** Güç, kuvvet.
 - **Metindeki Anlamı:** Kudret Allah'a mahsustur; tabiat bu gücü taşıyamaz.
- 22. Kâdir:**
- **Sözlük Anlamı:** Güç yetiren, her şeye muktedir.
 - **Metindeki Anlamı:** Allah'ın sıfatıdır; tabiat böyle bir güçten yoksundur.
- 23. Mistar:**

-
- **Sözlük Anlamı:** Örnek, düzenleyici.
 - **Metindeki Anlamı:** Tabiat düzenleyici bir araçtır; düzenin kaynağı (masdar) olamaz.

24. Masdar:

- **Sözlük Anlamı:** Kaynak, temel.
- **Metindeki Anlamı:** Tabiat bir kaynağa dayalıdır (Allah); kendi başına bir kaynak olamaz.